

I quan Vicent canta a la «vierginelo» les mil meravelles estranyes i inquietants de la gorga, hi ha sentiment d'horror, però també la soledat de les terres ermes sorgeix, en una brusca comparació: «es uno terro despietouso, / aspro, secado, *sôuertouso*, / que respoud coume uno îcro ounte caucou, l'estieu» (que retruny com una era de bate on trepitgen, d'estiu), *Mirreio* VIII, 59.7. Sembla que en tot això es mescla amb la solitud la idea de la feredat que inspiren els llocs solitaris, però la roureda «auto e deserto» de *Calendau* que les minyonetes «écervelées, brouillonnes, dissipées» (*li disaverto*) no intuïren amb prou pressentiment, no podia ser un lloc d'horror en si, sinó pel fet de ser deserta, i la Crau serà solitària, però tenia «erbeto goustouso» i no és un lloc d'horror; i no diguem si, per *sôuertouso* que fossin i abandonades, les ruïnes de l'abadia no eren lloc més deliciós que horrorós, encara que silvestre. Seguim en la idea del lloc solitari, en els exemples que cita el *TdF* del llenguadocians G. Azais i Marquès de Lafare-Alais (La Coste, Gard): «Clairac lou castel *sauvertouso*», «dins lour bos *sauvertouso*».

Amb tot això ens hem allunyat ben poc del sentit del nostre *sol-i-vern*. Fins el possible ètomon *SÖL HĪBERNUS* resta encara a la vista: del sol migrat, i de l'estació trista, de la idea de cosa sense força, es pot passar a 'cosa desemparada', i des d'aquí, d'una banda, a 'solitari', d'altra banda a 'abandonat'. I per un altre biaix, la migradesa del caldric i l'abandonament del vell, poden contribuir a la idea de 'lúgubre, tètric'. Cap aquí, en tot cas, han tirat els occitans: també el *TdF* admet per a *sôuert* la definició «affreux», horrible; i hi ha la locució *faire sôuert*, que seria pròpiament «être effrayant, faire dresser les cheveux»; en tot cas ja sabem que dels llocs solitaris és proverbial entre nosaltres de dir que «fan feredat»: *à toubà de grelo que fai sôuert* 'una pedregada que fa feredat', que, al capdavant no és una feredat sense consol, quan serveix per ponderar l'excés de coses dolces, en l'ex. del montpellerenc Castor Favre (c. 1760): «vesèn sourtí de la cousino / tant de besougnò pèr dessèr, / qu'en veritat fasiè *sôuert*».

Potser també hem de tenir en compte que en les definicions deuen influir les «etimologies» «de sonsone-te» en què pensen aqueixos felibres. Mistral: II. *SILVESTRI*; Vayssier: II. *SUBVERTERE* «bouleverser». És sabut que el diccionari roergàs de Vayssier estigué a la vista de l'abnegat Mistral lexicògraf, que evidentment l'usa a cada pas, per més que la publicació del Vayssier és de 1879, però els últims fascicles del *TdF* no sortiren fins a 1886. Vayssier registra *tems soubèrt* «temps affreux: se dit du temps, du vent» (seria *tempus + solem hibernum?*), però posa de relleu sobretot la idea de la feredat, del terror: *faire soubèrt* «frayeur, effroi», *soubertous* «alarmant, effrayant», *La Besprado soubertouso* «la soirée alarmante»: «dialogue de Peyrot, qui met en scène une bergère rappelant la frayeur que lui ont causée les menaces d'un sans-culotte ---».

Però ja convé tornar a cedir la paraula a Mistral.

El brau heroi de Cassís, havent escalat els pendants espadats del Ventour, quan destraleja els *mélèzes*, «la *sôuertouso* bouscarasso / s'estrementigué, touto en raço, / d'ourrou!» = 'la fûtaie formidable', *Calendau* VII, 27.1; i ja vora l'escarida fortalesa medieval, havent entrellucat com el fantàstic home-isard encantat «tau qu'un chamous, de roco en roco, court l'Estereoun ---», obre la veu a l'esquerpa Esterela, l'última Princesa dels Baus, venusta reencarnació de Diana, al cim del Castell d'Aiglun, cantant al coratjós galant: «en aqueu liè perdu, *sôuert*, mai san e siau, / iéu, ourfanello e la darriero / de nosto raço --- regnave dounc --- souleto emé ma baillo e quauqui serviciau», *Calendau* II, 4.3.

A penes cal dir que l'etimologia *SILVESTRI* de Mistral és fonèticament tan impossible com el *SUBVERTERE* de Vayssier. Ja en occità, fins si oblidéssim el cat. *sol-i-vern*, *-ESTRI* de cap manera no pot donar *-ert*. I no obstant és l'etimologia que es va empassar W. von Wartburg: que ja és tenir «bon davallant», però el savi baró, en fonètica, era de la màniga ampla; com sigui que posa aquests mots occitans (català...? l'avia de qui diu?), pontificalment, sense comentari, en el seu article *SILVESTRI* (*FEW* XI, 621b): no solament la desaparició de la -s fóra inconcebible, sinó que no ho fóra menys una interversió de *-tre* en *-rt*. D'altra banda, no li siguem ingrats, car el mateix Wartburg ens aporta (en el n.º 3) una confirmació tan esclatant com inesperada de la identitat de *sôuert* amb el nostre *solivern* i la seva -n, en donar-nos a conèixer la forma *sauverno*, «lieu sauvage», del parlar de Septmoncel. Septmoncel és lluny del baix Roine, i més de Catalunya, car és a la punta Sud del departament del Jura, a la zona Nord del dialecte franco-provençal, ja fronterera, a l'ENE. de Lió, uns 25 km. a l'O. de Ginebra, i a penes més al Nord que aquesta ciutat.⁶

Ara bé és un principi clàssic de la geografia lingüística: conservació de les formes arcaïques a les puntes extremes de les àrees dels mots, i innovació en el centre: a la punta extrema N. de l'àrea del nostre mot deu haver restat el seu consonantisme etimològic, igual que en la seva zona meridional, la catalana: entremig quedaria una forma alterada en *-rt*. O bé l'altre freqüent fenomen: manteniment, en els extrems, d'una antiga variant, acorralada per l'èxit d'una forma predilecta dels cercles dirigents.

Encara que s'erri tan greument en les possibilitats fonètiques d'etimologia, Wartburg ens acaba d'informar de la gran extensió del mot: no solament tenim *sauvertous* adj. «sauvage, solitaire» a Puisserguier, prop de Beziers, sinó que arribem fins prop de Bordeus, i més al Nord, amb Perigieux *sauvertous*, «qui inspire de l'effroi» i a Saint Pierre du Perigord es diu «d'un lieu effrayant». En fi hi ha també (amb el canvi fonètic de *-rt* en *-str*, com en *SARTOR* > *sastre*, cf. *arbre* > *asbre* > *aibre*) *souvastrous* «(lieu) solitaire», forma isolada, excepcional, i evidentment alterada, del parlar del Velay: a mig camí i en la bifurcació dels camins, de Septmoncel, d'una banda al Roergue, i de l'altra, a la terra de Mistral.